

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوبه‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

۱. احکام؛ نماز؛ نمازهای واجب یومیه
۲. اخلاق؛ مکارم اخلاق؛ ذکر، دعا، توکل و توسل
۳. اخلاق؛ مکارم اخلاق؛ تزکیه و تهذیب نفس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: رضا

سؤالاتی از محضر شما دارم:

۱. آیا پیامبر و اهل بیت علیهم السلام در نماز فرادا سجده‌ی خود را مثلاً در حد ۵ دقیقه طولانی می‌کردند؟ اگر بله، چه اذکاری را در سجده می‌فرمودند؟ لطفاً درباره‌ی فایده‌ی سجده‌ی طولانی سخن بگویید.

۲. لطفاً از فواید گریه همراه با معرفت در پیشگاه پروردگار و در حین نماز صحبت کنید.

پاسخ

تاریخ: ۱۴۰۵/۳/۲۳

لطفاً به نکات زیر توجه کنید:

۱. سجده، نزدیک‌ترین حالت بنده به خداوند است؛ چنانکه روایت شده است: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ سَاجِدٌ وَذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ﴾»^۱؛ «نزدیک‌ترین حالتی که بنده به خداوند عز و جل دارد، زمانی است که در سجده است و این سخن خداوند عز و جل است که فرموده است: «سجده کن و نزدیک شو» و طبعاً طولانی کردن سجده مستحب شمرده می‌شود؛ چنانکه روایت شده است: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ»^۲؛ «نزدیک‌ترین حالتی که بنده به پروردگارش دارد، زمانی است که در سجده است، پس (در سجده) بسیار دعا کنید» و روایت شده است: «مَنْ كَانَ يَقْوَى عَلَى أَنْ يُطَوَّلَ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ، فَلْيُطَوَّلْ مَا اسْتَطَاعَ، يَكُونُ ذَلِكَ فِي تَسْبِيحِ اللَّهِ وَتَحْمِيدِهِ وَتَمْجِيدِهِ وَالدُّعَاءِ وَالتَّضَرُّعِ،

۱. العلق / ۱۹

۲. الکافی للکلینی، ج ۳، ص ۲۶۵؛ من لایحضره الفقیه لابن بابویه، ج ۱، ص ۲۰۹ و ۳۱۴؛ عیون أخبار الرضا لابن بابویه، ج ۲، ص ۱۰

۳. مسند أحمد، ج ۱۵، ص ۲۷۴؛ صحیح مسلم، ج ۲، ص ۴۹؛ سنن أبي داود، ج ۱، ص ۲۳۱؛ السنن الكبرى للنسائي، ج ۱، ص ۳۶۴؛ مسند أبي يعلى، ج ۱۲، ص ۱۲؛ صحیح ابن حبان، ج ۱، ص ۱۷۵؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۲، ص ۱۵۹؛ التمهيد لما في الموطأ من المعاني والأسانيد لابن عبد البر، ج ۲۴، ص ۴۳۳

فَإِنَّ أَقْرَبَ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ إِلَى رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ^۱؛ «هر کس توانایی آن را دارد که رکوع و سجود را طولانی کند، پس تا جایی که می‌تواند آن را طولانی کند، با تسبیح خداوند و حمد او و تمجید او و دعا و تضرع؛ چراکه نزدیک‌ترین حالتی که بنده به پروردگارش دارد، زمانی است که در سجده است» و روایت شده است: «عَلَيْكُمْ بِطُولِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَطَالَ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ، هَتَفَ إبْلِيسُ مِنْ خَلْفِهِ وَقَالَ: يَا وَيْلَتَا أَطَاعُوا وَعَصَيْتُ، وَسَجَدُوا وَأَبَيْتُ^۲؛ «بر شما باد به طولانی کردن رکوع و سجود؛ چراکه هرگاه یکی از شما رکوع و سجودش را طولانی کند، ابلیس از پشت سر او فریاد می‌کشد و می‌گوید: ای وای بر من! آنان اطاعت کردند و من نافرمانی کردم و آنان سجده کردند و من سر باز زدم» و ابان بن تغلب روایت کرده است: «دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَهُوَ يُصَلِّي، فَعَدَدْتُ لَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ سِتِّينَ تَسْبِيحَةً^۳؛ «بر امام صادق علیه السلام وارد شدم در حالی که نماز می‌خواند، پس در رکوع و سجود ایشان شصت تسبیح شمردم».

۲. اذکار متعددی برای سجود رسیده است، ولی بهترین آن‌ها اذکاری است که حاوی تسبیح خداوند باشد؛ چراکه خداوند فرموده است: «إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ^۴؛ «آنان که نزد پروردگار تو هستند، از عبادت او تکبر نمی‌ورزند و او را تسبیح می‌گویند و برای او سجده می‌کنند» و فرموده است: «فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ^۵؛ «پس به ستایش پروردگارت تسبیح بگویی و از سجده کنندگان باش».

از تسبیحاتی که برای سجده روایت شده است، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۲۰۱. «رَبِّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَأَنْتَ رَبِّي، عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ^۶؛ «پروردگارا! برای تو سجده کرده‌ام و به تو ایمان آورده‌ام و تو پروردگارم هستی، بر تو توکل کرده‌ام».

۲۰۲. «اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، وَأَنْتَ رَبِّي، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَشَقَى سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ، تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ^۷؛ «خدایا! برای تو سجده کرده‌ام و به تو ایمان آورده‌ام و برای تو تسلیم شده‌ام و تو پروردگارم هستی، رویم برای کسی سجده کرده که آن را آفریده و گوش و چشمش را گشوده، خجسته است خداوند که بهترین آفریدگاران است».

۱. تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۲، ص ۷۷
 ۲. المحاسن للبرقي، ج ۱، ص ۱۸؛ الکافی للکلینی، ج ۲، ص ۷۷؛ ثواب الأعمال وعقاب الأعمال لابن بابویه، ص ۳۴؛ من لا يحضره الفقيه لابن بابویه، ج ۱، ص ۲۱۱
 ۳. الکافی للکلینی، ج ۳، ص ۳۲۹؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۲، ص ۲۹۹
 ۴. الأعراف / ۲۰۶
 ۵. الحجر / ۹۸
 ۶. حدیث مجاعة بن الزبير، ص ۹۴؛ حلیة الأولیاء وطبقات الأصفیاء لأبي نعیم الأصبهانی، ج ۳، ص ۸۲
 ۷. مسند الشافعی، ص ۴۰؛ مصنف عبد الرزاق، ج ۲، ص ۱۶۳؛ مسند أحمد، ج ۲، ص ۱۳۳ و ۱۸۴؛ صحیح مسلم، ج ۲، ص ۱۸۵؛ سنن الترمذی، ج ۵، ص ۴۸۸؛ السنن الكبرى للنسائی، ج ۱، ص ۳۵۸؛ صحیح ابن خزيمة، ج ۱، ص ۳۳۵؛ الکافی للکلینی، ج ۳، ص ۳۲۱؛ الدعاء للطبرانی، ص ۱۹۰؛ المعجم الكبير للطبرانی، ج ۱۹، ص ۲۳۲؛ معرفة السنن والآثار للبيهقي، ج ۳، ص ۲۹؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۲، ص ۷۹

۲.۳ «اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ أَمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَأَنْتَ رَبِّي، سَجَدَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَلَحْمِي وَدَمِي وَعَظْمِي وَعَصْبِي وَشَعْرِي وَبَشْرِي، سُبْحَانَ اللَّهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ!»؛
«خدایا! برای تو سجده کرده‌ام و برای تو تسلیم شده‌ام و به تو ایمان آورده‌ام و بر تو توکل کرده‌ام و تو پروردگارم هستی، گوشتم و چشمم و گوشتم و خونم و استخوانم و اعصابم و مویم و پوستم برای تو سجده کرده است. خداوند منزّه است، خداوند منزّه است، خداوند منزّه است.»

همچنین، گفتن اذکار و ادعیه‌ی دیگری که ریشه‌ی قرآنی دارد، در سجده‌ی نمازهای مستحبی خوب است و نیز دعا برای خود و سایر مؤمنان در قنوت و سجده‌ی آخر نماز وتر که در روایات به آن سفارش شده است.

گفتنی است علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی اذکار دیگری را هم برای سجده تعلیم داده‌اند که در گفتارهای ۱۲۰ و ۲۲۶ می‌توانید مطالعه کنید.

۳. گریه در نماز خصوصاً هنگام سجود از خصال پیامبران و کسانی است که علم داده شده‌اند؛ چنانکه خداوند در وصف پیامبران فرموده است: «إِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ حَزُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًا»^۱؛ «هنگامی که آیات رحمن بر آنان خوانده می‌شود، به سجده و گریه می‌افتند» و در وصف عالمان فرموده است: «قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلأَذْقَانِ سُجَّدًا ۖ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ۖ وَيَخِرُّونَ لِلأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا»^۲؛ «بگو ایمان بیاورید یا ایمان نیاورید، هرآینه کسانی که پیش از آن علم داده شدند هرگاه بر آنان تلاوت می‌شود سجده‌کنان بر روی می‌افتند و می‌گویند: پروردگاران منزّه است، بی‌گمان وعده‌ی پروردگاران انجام‌شدنی است و گریه‌کنان بر روی می‌افتند و آنان را خشوع می‌افزاید». اما در فضیلت گریه از ترس خداوند روایت شده است: «عَيْنَانِ لَا تَمْسُهُمَا النَّارُ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ حَشِيَّةِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»^۳؛ «دو چشم هستند که آتش دوزخ به آن‌ها نمی‌رسد: چشمی که از ترس خداوند گریسته باشد و چشمی که شب را به پاسبانی و نگاهبانی در راه خدا سپری کرده باشد» و روایت شده است: «لَا يَلْجُ النَّارَ أَحَدٌ بَكَى مِنْ حَشِيَّةِ اللَّهِ، حَتَّى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الصَّرْعِ»^۴؛

۱. مصنف عبد الرزاق، ج ۲، ص ۱۶۳

۲. مریم / ۵۸

۳. الإسراء / ۱۰۷-۱۰۹

۴. الجهاد لابن المبارك، ص ۱۴۹؛ التاريخ الكبير للبخاري، ج ۱۱، ص ۱۴۹؛ سنن الترمذي، ج ۴، ص ۱۷۵؛ الجهاد لابن أبي عاصم، ج ۲، ص ۴۱۳ و ۴۱۷؛ معجم أبي يعلى، ص ۱۸۶؛ الفوائد الشهير بالغيلانيات لأبي بكر الشافعي، ج ۱، ص ۳۰۵؛ الكامل لابن عدي، ج ۴، ص ۴۶۵، ج ۷، ص ۴۲۷؛ الخصال لابن بابويه، ص ۹۸؛ حديث أبي الفضل الزهري، ص ۴۶۵؛ المستدرک علی الصحیحین للحاکم، ج ۲، ص ۹۲؛ مسند الشهاب للقضاي، ج ۱، ص ۲۱۲؛ شعب الإيمان للبيهقي، ج ۴، ص ۱۷؛ تاريخ بغداد للخطيب البغدادي، ج ۳، ص ۶۲۵

۵. الزهد لوكيع، ص ۲۵۰؛ مسند أبي داود الطيالسي، ج ۴، ص ۱۹۱؛ مسند أحمد، ج ۱۶، ص ۳۳۰؛ سنن الترمذي، ج ۴، ص ۱۷۱ و ۵۵۵؛ الرقة والبكاء لابن أبي الدنيا، ص ۴۱؛ السنن الكبرى للنسائي، ج ۴، ص ۲۷۴؛ المستدرک علی الصحیحین للحاکم، ج ۴، ص ۲۸۸؛ شعب الإيمان للبيهقي، ج ۱، ص ۴۹۰؛ عدّة الداعي لابن فهد، ص ۱۵۵

«هیچ احدی که از ترس خدا گریسته باشد وارد آتش نمی‌شود، مگر آنکه شیر به پستان بازگردد» و روایت شده است: «سَبْعَةٌ يُطْلَهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: الْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ طَلَبْتَهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ، فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ، أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالَهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينَهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاصَتْ عَيْنَاهُ»؛ «هفت نفر هستند که خداوند در روزی که هیچ سایه‌ای جز سایه‌ی او نیست، آن‌ها را در سایه‌ی خود قرار می‌دهد: (۱) امام عادل و (۲) جوانی که در عبادت پروردگارش رشد کرده است و (۳) مردی که دلش معلق در مساجد است و (۴) دو مرد که به خاطر خدا با هم دوستی کردند و بر آن گرد آمدند و بر آن جدا شدند و (۵) مردی که زنی صاحب مقام و جمال او را به سوی خود فراخواند و بگوید: من از خدا می‌ترسم و (۶) مردی که پنهانی صدقه می‌دهد، تا جایی که دست چپش نمی‌داند دست راستش چه چیزی انفاق می‌کند و (۷) مردی که در خلوت خدا را یاد کرده و اشک از چشمانش سرازیر شده است» و روایت شده است: «مَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَلَهُ كَيْلٌ وَوَزْنٌ إِلَّا الدُّمُوعُ، فَإِنَّ الْقَطْرَةَ تُطْفِئُ بِحَارًا مِنْ نَارٍ، فَإِذَا اغْرُورِقَتِ الْعَيْنُ بِمَائِهَا لَمْ يَزْهَقْ وَجْهًا قَتَرَ وَلَا ذَلَّةً، فَإِذَا فَاصَتْ حَرَمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ، وَلَوْ أَنَّ بَاكِيًا بَكَى فِي أُمَّةٍ لَرَحِمُوا»؛ «هیچ چیزی نیست مگر اینکه پیمانانه و وزنی دارد به جز اشک‌ها؛ چراکه یک قطره اشک دریاهایی از آتش را خاموش می‌کند و چون در چشم اشک جمع شود، آن چهره هرگز اندوه و خواری نمی‌بیند و چون اشک جاری شود، خداوند آن چهره را بر آتش دوزخ حرام می‌کند و اگر یک نفر در میان امتی گریه کند، همه‌ی آن امت مورد رحمت قرار می‌گیرند».

بانگاه اطلاع رسانی دفتر معجزات حاج شیخ خراسانی
مجلس تحقیقات و پژوهش‌ها

۱. موطأ مالك (روایة یحیی)، ج ۲، ص ۹۵۲؛ مسند عبد الله بن المبارك، ص ۴۷؛ مسند أحمد، ج ۱۵، ص ۴۱۴؛ صحیح البخاری، ج ۱، ص ۱۳۳، ج ۲، ص ۱۱۱؛ صحیح مسلم، ج ۳، ص ۹۳؛ سنن الترمذی، ج ۴، ص ۵۹۸؛ السنن الكبرى للنسائی، ج ۱۰، ص ۳۸۷؛ صحیح ابن حبان، ج ۱، ص ۴۸۷، ج ۴، ص ۳۸۹؛ المعجم الأوسط للطبرانی، ج ۶، ص ۲۵۱؛ الخصال لابن بابویه، ص ۳۴۳؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۱۰، ص ۱۴۹
۲. الكافي للكليني، ج ۲، ص ۴۸۱ و ۴۸۲؛ ثواب الأعمال وعقاب الأعمال لابن بابویه، ص ۱۶۷؛ من لا يحضره الفقيه لابن بابویه، ج ۱، ص ۳۱۷؛ عدة الداعي لابن فهد، ص ۱۵۷

www.alkhorasani.com

بانگاه اطلاع رسانی دفتر معجزات حاج شیخ خراسانی حفظه الله تعالى

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.